

ימי קודש

גליון למועדי ישראל בהלכה אגדה ומנהג

שבועות

ס

הלכות והנהגות

מאת הגאון רבי אלעזר זאב רז שליט"א, רבה של תל ציון, ראש ישיבת פלא יועץ

ה. מנהג ישראל קדושים לנדד שינה מעיניהם בליל חג השבועות, ולקרוא בתורה נביאים וכתובים ותר"ג מצוות, כפי המסודר בספר "קריאי מועד", ואחר כך קורין האידרא רבא. ועל דרך הסוד אין ללמוד משניות בלילה זו.

ו. ינצל כל רגע כי הזמן של הלילה הזה יקר הערך מאד. לכן יתחיל בלימוד מוקדם ויספיק כל סדר הלימוד במועדו.

ז. הלימוד בלילה הזאת יהיה ביראה ובשמחה ובחשק ובקול, ומבלי לפטפט. וכשמרגיש עייפות יעמוד וילך אנה ואנה להפיג שינתו. ודע, כי כל מי שלא ישן בלילה זה, ועוסק בתורה כל הלילה, מובטח לו שישלם שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא (האריז"ל). וכל העוסק בתורה הלילה, יורש התורה לו ולזרעו (זוה"ק פרשת אמור).

מקור ההלכה

ורבנו הקדוש רבי אליעזר פאפו בספר פלא יועץ (מערכת טהרה) כתב: ואם לעולם הטהרה במקוה היא טובה, על אחת כמה וכמה בערבי שבתות, וערבי ימים טובים, וערב ראש חדש, שצריך הכנה ולהיות כלי מוכן לקבל הארה ותוספת קדושה היורדת היא למטה בימים אלו, ומזיו שפעתם יומשך קדושה על נפשו ורוחו ונשמתו. וישאר הארתם לכל הימים וכו'. עכ"ל.

וז"ל הרוקח (סימן רכא): ושלש פעמים נקרא הקב"ה מקוה: מקוה ישראל ה' מושיעו, מקוה ישראל ה' כל עוזבין יבושו, מקוה אבותיכם ה'. לפיכך צריך אדם לטהר עצמו (במים) בשלש רגלים. וראה בזה באורך בשו"ת מציון אורה ח"א (סימן כא).

ד. **בבן** איש חי (פר' במדבר אות ג) כתב כי רבנו האריז"ל החמיר מאד בענין השינה בזאת הלילה יותר מליל הושענא רבה, וכנ"ז בשעה"כ. על כן החכם עיניו בראשו להכין עצמו ללילה הזאת שלא יפסידנה בשינה. וכעין שכתב המטה משה לענין ערב פסח.

ה. **בזוה"ק** פרשת אמור (דף צח). כתב: חסידי קדמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא, והוו לעאן באורייתא ואמרי ניתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין, וההוא ליליא כנסת ישראל אתעטרא עלייהו. ע"כ. וכן מבואר עוד בהקדמת הזוהר (דף ח).

ו. **כן** זוהיר רבנו הבן איש חי (פרשת במדבר אות ג) ואלו דבריו: יזהרו שלא לדבר שיחת חולין כל הלילה, וצריך להם שמירה גדולה בזה בלילה זה, מפני דכל עת שיש אסיפה מאנשים הרבה, דרכו של יצר הרע להכשילם לדבר דברי חול, ומדבר לדבר יבואו לדברים אסורים של שחוק ושל לשון הרע.

ז. **בשער** הכונות (דפ"ט ע"א) כתב שצריך האדם שלא יישן בלילה הזאת כלל

א. שלשה הימים שקודם חג השבועות נקראים "שלשת ימי הגבלה", והמה ימים גדולים ומסוגלים מאד, על כן יש להתקדש בהם ביותר.

ויש שאמרו ש'שלושת ימי הגבלה' כחודש אלו, 'ליל שבועות' כראש השנה, 'שחרית' כיום הכיפורים, 'מוסף' כתפילת נעילה, ו'שמחת החג' כשמחת תורה.

ב. יום חג השבועות הוא יום "מתן תורה", ומידי שנה בשנה ביום זה מתעוררת ההארה שקבלו עם ישראל בעת מתן תורה.

ג. יבין ויקדש עצמו ע"י טבילה במקוה. ויש בטבילה זו תוספת קדושה. ויכוין לקבל אור המועד וקדושתו.

ד. טוב וראוי לישן בערב שבועות על מנת שיוכל להיות עירני בלילה ולעסוק בתורה. וגם בשנה זו שחג השבועות במוצאי שבת, מותר לנוח, ובלבד שלא יזכיר בפיו שישן לצורך הלילה.

א. רבנו החיד"א בספר לב דוד (פלא) כתב על הימים שקודם חג השבועות בזה"ל: הימים הללו קודש הם ומסוגלים ליטהר, ואף גם זאת ימים טובים לקנות ענוה ואחדות עם ישראל, ואף גם להבין ולהשכיל בתורה. וזאת מצאנו לחד מקמיא רבינו בעל המכתם ז"ל כי אין ספק שבימי הפרשה נמסרו להם סודות וענינים נפלאים שהיו מועילים מאד ליחידי סגולה. וז"ש אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה. את"ד. וא"כ אם יתעורר האדם בימים אלו וכו' אין ספק דשעתא קיימא ליה, יעשה לו סגולה יותר ויותר משאר ימים. ע"כ.

ב. כל מאורע אשר אירע בתאריך מסויים בשנים עברו אפילו לפני מאות בשנים, הנה אותו תאריך חתם וקבע חותמו. ולפיכך, מידי שנה בשנה בהגיע אותו תאריך, מתעורר כביכול אותו מאורע שוב. נמצא כי ה"אורות" של החגים, מתעוררים בכל שנה. וז"ל החיד"א בספר לב דוד (פרק לא): הלא לאמונה מודעת זאת בכל הארץ, כי הימים טובים מידי שנה בשנה עושין מעין מלאכתן, כימים הראשונים ומתגלים בשמים ממעל וכו'.

עוד כתב שם (פרק ל): וכשם שבימים ההם ע"י התעוררות ישראל ליטהר (בימי העומר, טרם מתן תורה) ממרום שלח שפע קדוש להיותם עזרם ומגינם, כן עתה אם ישים אליו ליבו ויקין מתרדמת יצרו, יהיה לו עזר וכו'. עוד כתב כיוצא בזה שם (בפרק ט) לענין פורים. ע"ש. וראה בשער הכונות (ענין פסח).

וכן כתב הרמח"ל בספר דרך השם (ח"ד פרק ז): "שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מן הזמנים, הנה בשבוע תקופת הזמן ההוא, יאיר עלינו אור מעין האור הראשון, ותחודש תולדת התקון ההוא במי שקבלו" וכו'. ע"כ.

ג. **כן** כתב במורה באבצע (אות רכה) וביסוד ושורש העבודה (פ"ה). והגם שבזה"ז אין חיוב מה"ת, מ"מ מן הראוי הוא לטבול בערבי ימים טובים.

ח. אחר שסיים קריאת התיקון, טוב שיעסוק בספר המצוות להרמב"ם, ודבר בעיתו מה טוב.
ט. יתן אל לבו להשגיח על הילדים במשך הלילה שלא יסתובבו סתם, ובל יפריעו את שינת השכנים ח"ו.
י. פיו יפתח מידי פעם בתפלה עבור הצריכים ישועה הן הקרובים הן הרחוקים בין בגשמיות בין ברוחניות. כי אז היא "שעת רצון", וראוי להתפלל ולהתחנן.
יא. הגם שהיה נעור כל הלילה, הנה בהגיע התפלה יתפלל בחשק והתלהבות ובקול, ועי"ז יסתלק השינה

מעפעפיו, ויתפלל מעומד, וילך אנה ואנה מעט לעורר עצמו.
יב. מצוה לקרוא "תהילים" של דוד המלך, כי ביום זה נפטר ואז התהלים לרצון ושפתותיו דובבות.
יג. מנהג טוב לתת בחג השבועות ספר לבית הכנסת או לבית המדרש, ונחשב כאילו הקריב מנחה.
יד. יום חג השבועות אחר שינוח מעט, יקום ויעסוק בתורה בחשק נמרץ כי הוא יום קבלת התורה, ואל יעבירנו בשינה ודברים בטלים, כי קדוש היום לאלקינו.

מקור ההלכה

ולהיות כל הלילה נעורים ועוסקים בתורה. ודע כי כל מי שלא ישן בלילה הזאת כלל אפילו רגע אחד, ויהיה עוסק בתורה כל הלילה מוטט לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא וכו' ולא עוד אלא שהוראת חיי האדם בשנה ההיא תלויה בענין זה, כי אם לא ישן כלל ודאי שלא ימות בשנה ההיא ודי בזה, ולכן פשט המנהג הזה בישראל לעסוק בתורה כל ליל חג השבועות. ע"כ.
ח. כי הנה תרי"ג מצוות נאמרו למשה מסיני, ביום חג השבועות, והגם שקרא התרי"ג מצוות בקיצור כנדפס בס' קריאי מועד, מ"מ נהגו רבים ושלמים ללמוד אח"כ מספר המצוות להרמב"ם וזה הזמן לידע שורשי המצוות ויסודותיהם.
ובברכי יוסף (סי' תצד אות י) כתב עוד כי הגם שנהגו לקרוא האזהרות אשר יסד מהר"ש בן גבירול וכו"ב, מ"מ לא סלקי לדעת הרמב"ם, ולכן טוב וישר ללמוד בתרי"ג מצוות לדעת הרמב"ם. ע"ש. וכ"כ עוד בספרו מורה באצבע (אות רכז).
ובכה"ח (סי' תצד אות ז) כתב דבאמירת תרי"ג מצוות יכוין לקיים מצות תרי"ג מצוות בדיבור, שהרי יש בכל דבר בחינת מחשבה דיבור ומעשה שהם כנגד נר"ן.
ט. נתבאר בספר אור שבעת הימים על הושענא רבה (סעיף ח).
יא. מרן החיד"א בס' כף אחת (סימן כב אות ה) הזהיר שלא יתנמנם בקריאת שמע ותפלה. וכ"כ רבנו חיים פאלאג'י במועד לכל חי (סימן ח אות כא). ובבן איש חי (פר' במדבר אות ה) כתב: כי גמר הפרי של תיקון ספירת העומר ולימוד ליל חג השבועות יהיה בתפלת מוסף, לכן צריך להתעורר בה הרבה כי הכל הולך אחר החיתום.
יב. במורה באצבע להחיד"א (אות רכו) כתב דבחג השבועות יקרא תהילים של דוד המלך ויעלה יותר לרצון כי הוא יום הילולא דיליה. והובא בספר כף החיים (סימן תצד אות לד).

יג. בספר עוללות אפרים (סימן קמ) כתב: הנותן ספר תורה חדש לבית הכנסת בעצרת כאילו הקריב מנחה חדשה לה' בזמנה. והביאו החיד"א בספר מדבר קדמות (מע' ס אות ח) ובברכ"י. והנה הרא"ש (ריש הלכות ס"ת) כתב שבזה"ל שכותבין ס"ת לקרות בו ברבים, מצות עשה על כל איש מישראל לכתוב חומש ומשנה וגמרא ופרושיהם להגות בהם הוא ובניו, כי מצות התורה היא כדי ללמוד בה וע"י התלמוד ומפרשיו ידע פירוש המצוות והדינים על כוונתם. הובא בטור יורה דעה (סימן ער), וכ"פ השלחן ערוך יו"ד (סימן ער ס"ב) דיש מצוה בכתובת הספרים הנז'.

והוכיחו מזה הפוסקים שכיום יש מצוה גם בשאר ספרים, וכמבואר ביביע אומר (ח"ח חיו"ד סי' לו) ע"ש. ומזה יש שכתבו דה"ה לנותן ספרים לזיכוי הרבים בחג השבועות דנחשב לו כאילו הקריב מנחה.

יד. בספר שמחת הרגל (לימוד א לשבועות) כתב: וטהור ידים יוסיף אומץ ביום הקדוש הזה, כי אם זכה להתקדש בלילה, גם היום הנורא הזה אל ישלחנו ריקם מעסק התורה, כי יומא הוא דקגרים לדרוש ולתור בחכמה ולעסוק בתורת ה' תמימה אשר ברוב רחמיו היום ניתנה לנו וכו', דאיבעי ליה ליעבד עובדא כנפשיה כאילו הוא קיבל תורה מסיני, ובחשק נמרץ יעסוק בה ביום שקבלה וזוכה להתעטר בה, ויומו כלילו לא ימיש מעשות פרי. וכ"כ עוד בספרו לב דוד (סוף פל"א) כי השם אורחותיו מוצא מקום לנוח מעט ולשמוח בשמחת יו"ט וללמוד תורה ביום שקבלנוה. ובס' כף אחת (סי' כב אות ח) כתב: ואם בר הכי הוא ישתדל לחדש איזה חידוש בתורה והוא סימן טוב להתחיל לחדש ביום מתן התורה לכל השנה, ואם אינו יכול לחדש בעצמו ישתדל לידע חידוש בתורה, אשר לא ידעו מקודם.

חייב אדם לשמוח בזה החג ביותר, כי הוא יום שזכינו בו לכתר תורה. ובפסחים פרק אלו דברים (סח ב): הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם. מר בריה דרבנא יתיב כולא שתא בתעניתא בר מעצרתא ויומי דפוריא כו'. רב יוסף בימא דעצרתא עביד ליה עגלא תילתא, אמר, אי לאו ההוא יומא, כמה יוסף איכא בשוקא. מכל מקום גילו ברעדה' כתיב, והשמחה אשר שמח תהיה שמחה רוחנית והודת והלל להשם יתברך, שנתן לנו התורה, מתעורר מאד בלבו להתקדש ולתקן מעשיו ולהיות מוכתר בכתר תורה, לקיים 'הגית בו יומם ולילה' (יהושע א, ח), כי היום הקדוש הזה, הוא יומא דדינא.

וזה לשון תולעת יעקב דף נ"ח (סתרי חג השבועות): ודע, כי כמו שבראש השנה רצה הקדוש ברוך הוא להשגיח ולדרוש מעשה בני האדם, כי הוא יום הבריאה הראשונה וחידוש העולם, וכמו שתקנו לומר (במוסף דר"ה) 'זה היום תחלת מעשיך' כדברי רבי אליעזר שאמר בתשרי נברא העולם (ראש השנה י ב), כן רצה ביום מתן תורה שהוא מורה על חידוש העולם, להשגיח ולדרוש על מעשה העולם, ולדונו על פירות האילן, כדאיתא בפרק קמא דראש השנה (טז א) בארבע פרקים העולם נידון וכו', בעצרת על פירות האילן. וכבר ביארנו, כי הפירות ההם הנשמות הפורחות מאילנו של הקדוש ברוך הוא, והעולם נידון ביום זה על התורה שנתנה בו שבטלו עצמם ממנה, והוא אמרם על פירות האילן, בלא השלימם בתורה ובמצות כראוי.

ועוד ירמוז היום הקדוש הזה, אל העולם שאחר התחייה, שאז יתענגו בני העולם ההוא בגוף ובנפש יחד מן הסעודה השכלית המעותדת להם, כמו שהיה מתענג אדם הראשון בגוף ובנפש קודם שחטא, כי אז יחזור העולם לשלמותו הראשונה. ולדוגמא זו בא הקרבן ביום זה חמץ ומצה, חמץ כנגד הגוף, ומצה כנגד הנפש, והחמץ והמצה קרבים יחד על גבי מזבח. גם הנפש והגוף יתענגו יחד בעידון העולם ההוא, שהוא זיו השכינה, כמו שמצינו למשה ואלהיו (סוכה ה, א), עכ"ל.

(של"ה מסכת שבועות פרק גר מצוה)

יוצא לאור על ידי
מוסדות "מתן תורה"
ת.ד. 57124 ירושלים
www.MatanTorah.org
לקבלת העלון בדוא"ל שלחו ל:
YemeKodesh@gmail.com

הגליון לרפואת
שפרה בת רבקה תחי'
להצלחת
נתנאל בן מזל הי"ו
לזיווג הגון, והצלחה בתיו"ש
להצלחת
אליהו בן אורה הי"ו